

Wijsheid en Dwaasheid

Overweging bij Spreuken 9, 19 januari 2020

‘Wat is wijsheid?’,

Kunnen wij de weg van de wijsheid gaan? Kunnen wij wijze mensen worden?

En wat is dan wijsheid?

‘**Wijsheid is de kunst om in alle levensomstandigheden juist te oordelen en te handelen**’, zegt Wikipedia.

Ik denk dat wij allemaal wel graag wijs willen zijn....

Nu 2020 alweer een paar weken oud is en de goede voornemens misschien toch niet zo houdbaar zijn als we dachten, luisteren we vandaag naar de wijsheid uit het boek Spreuken.

Want het boek Spreuken is immers geschreven vanuit het perspectief van de menselijke ervaring, daar vinden we hoofdstukken vol met raadgevingen en praktische levenslessen. Spreuken is een boek van wijsheid en levenskunst!

Vandaag proberen we te ontdekken hoe we Wijsheid van Dwaasheid kunnen onderscheiden maar vooral hoe wij zelf de weg van wijsheid kunnen gaan.

De twee scènes uit de tekst van vandaag zouden zo verwerkt kunnen worden in een korte strip in de krant, ik zie het zo voor me:

Twee plaatjes waarin Vrouwe Wijsheid en haar tegenspeelster Vrouwe Dwaasheid gekarakteriseerd worden.

Allebei zorgen ze er wel voor dat ze gehoord en gezien worden.

Ze nemen een duidelijk zichtbare plaats in.

Op het ene plaatje zien we Vrouwe Wijsheid, zij gaat voortvarend en ijverig te werk.

Ze weet wel wat ze wil: zij bouwt een huis, kapt zeven zuilen uit, ze slacht vee, ze mengt haar wijn, ze is een en al actie en vervolgens stuurt ze haar meisjes erop uit om iedereen aan te sporen:

Kom! Eet van mijn brood en drink van mijn wijn!

Op het andere plaatje zien we Vrouwe Dwaasheid,

zij zit op een troon bij de ingang van haar huis,

duidelijk zichtbaar voor iedereen,

maar ze is ongedurig en heeft geen idee van wat ze eigenlijk aan het doen is.

Sommige vertalers zeggen: ze bazelt maar wat....

Ze is ook wel een beetje passief:

‘Niet in beweging te krijgen’ is een bijklank van het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt voor dwaasheid.

Maar... ze trekt toch wel de aandacht, ze roept naar de voorbijgangers,

maar ook weer zonder gedrevenheid, zonder enthousiasme.

Ze lokt voorbijgangers naar zich toe met loze woorden en valse beloften.

Vrouwe Wijsheid en Vrouwe Dwaasheid wie roepen ze eigenlijk?

Ze hebben allebei exact dezelfde doelgroep op het oog:

ze richten zich tot wie ‘zonder verstand’ is.

En dat heeft niets te maken met gebrek aan kennis of een gebrek aan intelligentie.

In het Hebreeuws staat er: wie het aan ‘lev’ ontbreekt.

Lev is letterlijk hart, maar ook moed, levenslust, zin en verstand.

Je zou kunnen zeggen dat het de mensen zijn die hun innerlijk kompas niet,

of nog niet, hebben gevonden,

misschien zijn ze zijn nog jong,

ze weten niet zo goed wat de richting van hun leven is,

of ze zijn het, om wat voor reden dan ook, korter of langer kwijtgeraakt....

Dus: wie het aan harten-moed, aan levens-lust ontbreekt,

wordt zowel door Vrouwe Wijsheid als Vrouwe Dwaasheid aangesproken.
En naar wie luister je dan?
Alle twee zijn ze duidelijk aanwezig en laten ze zich luid en duidelijk horen.
In het Spreukenboek krijgt Vrouwe Wijsheid veel aandacht.
Vrouwe Dwaasheid krijgt minder aandacht in deze tekst,
maar het is duidelijk dat ze wel haar rol speelt en aanwezig is.
Ze meet zich een behoorlijke positie aan en laat ook van zich horen.
Wij vroegen ons af wie ze is en waaraan ze te herkennen is.
Wat we weten is dat ze mensen lokt met mooie woorden en valse beloften,
met illusies die verleidelijk klinken.
En wanneer je een kompas voor je leven zoekt,
of wanneer je een beslissing moet nemen,
een keuze moet maken, groot of klein,
op een terrein waar je niet zo goed thuis bent,
dan is het altijd fijn als er iemand is die je vertelt:
'als je het nou eens zo doet...., dat is voor jou de goede weg, dan vind je je geluk...!
En dan hoop je natuurlijk wel dat die raad betrouwbaar is....
Waar vinden wij onze goede raad en advies?
Wij hoeven niet eens een raadgever, een wijze van Israël te zoeken,
een paar keer een zoekopdracht op internet invullen en de ongevraagde adviezen komen
naar je toe: Google weet wel wat goed voor je is!
En de supermarkt met zijn handige klantenkaart kan je zo vertellen wat jij lekker vindt en
waar jouw voorkeur naar uitgaat.
Om nog maar niet te praten over verleidelijke en soms zelfs misleidende advertenties en
berichten op Facebook.
Voor je het weet val je in de armen van vrouwe Dwaasheid en heeft zij jou in de greep.
Een schimmenrijk noemt Spreuken dat....
En schimmen zijn niet altijd zo makkelijk te onderscheiden!
Dat vraagt wat van ons op de weg van de wijsheid.
Maar hoe vind je die weg?
Die weg van goed en vervuld leven?
Van LEVEN met hoofdletters.

Vrouwe Wijsheid krijgt veel aandacht in het Spreukenboek,
zij is van hoge komaf: God heeft haar in aanzijn geroepen, als het begin van zijn wegen.
Lezen we in hoofdstuk 8. (8,22).
Zij was 'aan zijn zijde als troetelkind' lezen we daar.
Zij doet niet plechtstatig en gewichtig en zij hangt niet de geleerde uit.
Van haar wordt verteld dat zij speelde voor Gods aangezicht,
Ze is kind van God- of ... laat de Eeuwige zelf zich soms horen in haar roep om aandacht?

Zij laat van zich horen, want zij wil gehoord worden,
het is van levensbelang wat ze te vertellen heeft!
Daarom roept zij en verheft zij haar stem.
ze gaat de straat op,
ze is aanwezig bij de kruispunten en bij de poorten van de stad
om gezaghebbend de weg in het leven te wijzen aan ieder die luisteren wil.
Daar staat ze te roepen en als een standwerker op de markt prijst ze aan wat zij te bieden
heeft, en dat is niet niks:
beraad, inzicht, kracht, rechtvaardigheid, liefde, rijkdom, eer, duurzame weelde, het kan
niet op....
Prachtige en praktische levenskunst!
Je zou wel dwaas zijn als je aan haar voorbijgaat!
Je moet haar gewoon wel ontmoeten en tegelijkertijd vraag je je af waarom ze zo
ontzettend haar best moet doen om zichzelf aan te bieden.
Vindt zij dan zo weinig gehoor?
Is de stem van Vrouwe Dwaasheid dan toch verleidelijker?
Of is het zo dat we waakzaam en wakker moeten zijn om de weg van wijsheid te gaan?

En om dag in dag uit op die weg te blijven?
De weg van wijsheid is niet de vanzelfsprekende makkelijke weg,
de weg van de makkelijke antwoorden en de voor de hand liggende keuzes.
Het is een weg, die steeds opnieuw moet worden gevonden en moet worden gegaan,
je blijft ermee bezig,
Wijsheid is nooit iets wat je 'in pacht' hebt, het blijft zoeken.
Zij, Wijsheid laat er geen twijfel over bestaan dat haar weg de weg van het leven is.
Van goed en vervuld leven!
Haar weg is een weg van levenskunst in de letterlijke en figuurlijke betekenis van het woord.
Hoe vinden we dan die weg?
Vrouwe Wijsheid reikt ons heel concreet een zoekhulp aan:

*Aanvang van wijsheid is ontzag voor de Ene, -
kennis van heilige zaken betekent verstand.*

Dat is het refrein in het Spreuken boek, het kan niet vaak genoeg worden herhaald,
Job zegt het ook, en de dichter van psalm 111 zegt het:
het is een diep besef van Israëls Wijzen:

De vreeze des Heren - dat is het beginsel der Wijsheid

Ontzag voor de Ene - vrees - vreeze des Heren,
dat heeft niets te maken met alles wat verlamdende angst inboezemt,
maar wèl met heilige huiver, met respect, met eerbied, met schroom.
Wij ervaren ontzag wanneer er dingen zijn die wij niet door analyse met ons verstand
kunnen begrijpen,
tegenover het mysterie en de grootsheid van de schepping voelen we ontzag -
Ontzag ervaren we op grootse en grote momenten,
op de grens van leven en dood, bij het sterven van een geliefde
Bij de geboorte van een nieuw menskind,
maar ook bij het opnieuw tot leven komen van de natuur na een lange donkere winter.
Ontzag, dat is een besef van het geheim van de werkelijkheid,
weten van het heilige dat aanwezig is in het gewone, in het alledaagse.
Dat is meer dan een emotie, het is een besef, een weten, van 'iets' dat groter is dan
onzelf.
een intuïtie voor de waarde van het geschapene.
Een besef dat zich uit in ons concrete doen en laten
wanneer we leven met eerbied, met respect en met verwondering.

De wijzen van Israël beschouwen ontzag als de oorsprong van wijsheid
en als de oorsprong van het leven zelf.
Er was een diep besef dat een wijs leven begint met schroom,
met de uiterste eerbied voor mensen en dingen
en daarmee ook voor de Schepper die daarvan de oorsprong is.

Is die schroom, die eerbied een houding die moet, die kan worden aangeleerd?
Of....is ze met het leven zelf gegeven?
Jezus Sirach heeft op dit punt een heel heldere opvatting:
Die schroom waarmee Wijsheid begint is gegeven in de moederschoot.
Het stellen van vragen, de verwondering, de huiver en de schrik, de intuïtie....
bij jonge kinderen zien wij dat in hun ogen,
in hun manier van het ontdekken van de wereld.
Henk Jongerius dicht in het lied dat we straks zingen:

*Al wat een mens geluk kan geven
Draag je van binnen met je mee
Zoek het niet ver of overzee*

Het is al in je hart geschreven.

Het is een echo van een van de oudste teksten van de Bijbel uit het boek Deuteronomium.
Het beginsel van Wijsheid, het Woord dat de weg wijst naar het leven,
dat is al in ons hart geschreven...

Wijsheid nodigt ons uit om dichtbij onszelf te blijven en te gaan leven vanuit die schroom,
met die eerbied.

Zij nodigt ons uit om te kiezen voor die weg ten leven!

Dat besef, dat diepe weten van de weg, dat is in ons hart gegeven,
maar er is een keuze, er is een beslissing nodig om die weg te gaan.

Om te gaan leven in de tegenwoordigheid van het heilige,
in verbinding met de Ene.

Leven in die Aanwezigheid begint met verwondering,
want verwondering gaat vooraf aan ontzag!

met schroom, eerbiedig en met aandacht leven.....

met aandacht leven in de gewone alledaagse werkelijkheid,

Dan ga je ontdekken dat het heilige, ---- dat de Ene----,

aanwezig is in onze gewone, alledaagse werkelijkheid.

Dan ontdek je dat daar de weg van Wijsheid zich ontvouwt!

Wanneer we ons daarin oefenen, in het leven in die Aanwezigheid,

die aanwezig is in alles wat wij meemaken, dan is ons leven nooit meer 'gewoon'.

Dan ontdekken we het heilige in het alledaagse,

dan komt de Eeuwige ons in het alledaagse tegemoet.

Vrouwe Wijsheid nodigt ons uit om zo ons leven van alledag
met verwondering en met eerbied, wijs en trouw te leven.

Amen